

Микола ВИТІВСЬКИЙ

У наш час, чи не єдиним місцем, де ми можемо почути слово «піст», є церковний амвон та проповідальниця. На жаль, це свідчить про часте сприйняття цієї багатовікової практики Церкви як анахронізму, пережитку минулого, котрий втратив сенс у сьогоденні. Отож, дорогі читачі, застановімося на кілька хвилин над тим, чи потрібен піст зараз – у XXI ст. по Різдві Христовому.

На початок, трішки математики... Або сенс посту взагалі.

Найперше, дуже часто чуємо про сприйняття посту як «відмови від чогось». В принципі, таке визначення не є до кінця неправдивим, однак воно таки залишає значення самого явища посту з математичним знаком «мінус», тобто вписує його в негативний контекст. Відтак, щирий «християнин-математик» в добрій вірі пробує «оправдати» піст, аргументуючи лиш тим, що «так було споконвіків» – немов ставить «піст» під знак модуля, котрий автоматично надає позитивного сенсу, без жодних зусиль та підстав. Тим не менше, коли ми так комусь пояснюємо значення посту, то проявляємо не свою благородність, бо, мовляв, «захищаємо Церкву і її багатовікову традицію», а проявляємо всього лиш свою віддаленість від щирого пережиття цієї традиції.

Щоби визначення посту було хоч трішки вичерпнішим, до попереднього визначення слід додати ще, як мінімум, одне слово: «Піст – відмова від чогось зайвого». Тут добрий «християнин-математик» застосовує інший (ще простіший, аніж знак «модуль») математичний закон: обидва слова – «відмова» і «зайвого» – мають від'ємне (отже, негативне) значення, а два від'ємні числа при їх множенні дають позитивне значення. Отож, піст «сам себе виправдовує», і все це нам доводить найпростіша математична логіка.

Тепер дещо ускладнимо завдання і спробуємо подати мету посту, котра була би чітко позитивною від самого початку. Тут не мусимо щось надто важке придумувати, а достатньо сказати, що піст – намагання стати кращими. У поняття «кращості» не входить багатство, розум чи інші чисто людські досягнення, а маємо на увазі щось набагато глибше та значущіше – наблизитись до Того, Хто є Найкращим, – до Бога. Отже, й піст не є, насамперед, відмовою від багатства, їжі, музики чи чогось подібного, а є наближенням до найбільшого Багатства – Божого Царства, споживанням найкращої Їжі – Євхаристії, слуханням найдосконалішої Музики – Ангельського співу на Літургії. Все це веде нас до

зустрічі з нашим Творцем і лиш так ми можемо стати кращими, в повноті цього слова, якою є досягнення Божої подоби.

Чи потрібен такий піст молоді?

У цьому ключі піст потрібен найбільше саме молоді!

Людам старшим чи похилим віком вже не так характерно ставати залежними від багатства, техніки, тілесних спокус чи чогось такого. Такі риси найбільше властиві саме молодим людям з усіма нашими емоційними схильностями до крайнощів. Однак парадокс полягає в тому, що саме наші бабусі та дідусі, зазвичай, посту дотримуються, хоча їхнє здоров'я не завжди вже й цьому сприяє, а ми, молодь, – нехтуємо такою практикою. Особливо зараз, коли повсюди чуємо (а то й самі кричимо) лозунги, на кшталт: «Ні в чому собі не відмовляй», «Живи на повну», «Живеш лише один раз!», дуже важко сприйняти та зрозуміти, що ж від нас хоче Церква з усією Її, мовляв, «консервативністю», особливо в цей 40-денний період часу. Здавалося б і Церква вчить чогось подібного: «Живи кожен день так, наче б він був в тебе останній». «Лозунг» майже такий самий, але він спонукає нас до відповідальності – вміти цінувати кожен мить життя і не витратити її на короткочасні та скороминучі речі. Саме цього нас вчить і церковний піст, котрий, як бачимо, аж ніяк не має найвищою метою відмову від чогось, а навпаки – наближення до Когось!

Декілька варіантів «молодіжного посту»

Цікава думка: чи для вегетаріанця відмова від м'яса у 40-денний період Великого посту є постом?.. Мабуть, ні. Адже він м'яса ніколи й не їсть. Тож, як йому постити?..

Ось таке питання може задати собі кожен із нас, дорогі читачі. Якщо ми добровільно обмежуємо себе в тому, чого й так ніколи не робимо, то чи коштує нам це якихось зусиль?.. Ні! А коли ми давали позитивне визначення посту, то називали його «намаганням стати кращими». Слово «намагання» вже свідчить про певні зусилля, котрих маємо докласти в процесі, інакше ніякого розвитку не відбувається і ми залишаємось такими, якими були досі. Наприклад, щодо їжі: не буде великою жертвою відмовитись від м'яса, змінивши раціон на червону рибу, ікру чи інші делікатеси, правда ж?.. Формально, начебто піст виконується, але сенсу в ньому немає. То як маємо постити ми?

Тут ми починаємо розуміти ще одну цікаву рису посту – окрім певних його загальних та спільних для всіх людей рис, піст завжди має також особистісний характер. Тобто те, що для одного християнина є постом, для іншого може ним і не бути.

Оцінюючи певні характерні риси та прив'язання молоді, назвемо декілька варіантів «попостити» цього року для кожного з нас:

- Комп'ютерні ігри, інтернет, соціальні мережі тощо. Звичайно, що в Біблії немає прямої вимоги відмовлятися від користування комп'ютером, і не тільки тому, що в цей час комп'ютерів не існувало. Зараз нас дуже дивує, коли батьки часто ставлять нам таку вимогу на піст. Декілька випусків тому ми вже роздумували над позитивами та негативами користування т. зв. «соцмережами» і визнали, що негативом воно є тоді, коли повноцінно перетворюється на «життя в соцмережі». Одне із соціопитувань показало, що саме на них підлітки використовують найбільше часу свого користування комп'ютерами, так зазначили зокрема: 53% опитуваних – діти віком 12-13 років, 63% – 14-15 років, 67% – 16-17 років (і тенденція йде до збільшення); про комп'ютерні ігри зазначили: 41%, 33%, 30% респондентів у тих самих вікових категоріях відповідно. Серед цих же дітей лиш 40% (в середньому) зазначили, що використовують іноді для виконання домашнього

завдання та пошуку літератури .

Однак ні віртуальні ігри, ні інтернет-бібліотеки, ні соціальні мережі не є злом і ніхто цього й не говорить, інакше від цього слід було б відмовлятися протягом цілого року, а не лиш 40 днів. Однак, якщо на піст ми зробимо собі таку постанову, то це буде дуже добре і дозволить нам багато здобути, осягнути та розвинути: замість віртуального світу ігор, ми зрозуміємо, що в реальному світі є не лише «ЗД-чудеса», а й «4Д», «5Д», «6Д», ..., «безліч-Д»; замість безміру нефільтрованої інформації в інтернеті, спробуємо хоч на деякий час витерти пилюку з полиць татової бібліотеки та почитати класиків світової літератури або ж якихось духовних авторів; замість «самотності в мережі» (так називається зараз популярна молодіжна книга), ми зможемо оцінити радість від живого спілкування з тими, хто поруч, адже ми спілкуємось з людьми з Нью-Йорку, Москви, Варшави, Риму, а не бачимо часто поруч своїх близьких. Чи є це обмеженням а чи розвитком – вирішувати кожному зокрема.

- Музика. Вже такий звичний образ молоді людини з «навушниками» від «айПода» у вухах зустрічається у громадському транспорті тепер з обуренням, наріканням від старших людей (особливо в часі посту), мовляв, «в наш час так не було». Звичайно, що не було, бо тоді не було і стільки плеєрів, навушників, музичних виконавців... Тому це не є достатній аргумент для молоді людини, щоби натиснути кнопку «стоп». Однак зауваження таки вартісне. Чому?.. Церковний припис вчить, що «в заборонений час гучних забав та весіль не можна справляти», а слухання музики ніби і не є «гучною забавою». В чому ж проблема?.. Піст від музики дозволяє нам, окрім звуку з «навушників», почути шум вітру, спів пташок, почути, врешті-решт, інших людей. Тобто мета – навчити нас не лише слухати, а й чути красу створеної Богом живої музики. Якщо ж ми таки хочемо, щоби у вухах щось звучало, то чому б нам на такий короткий період часу в році хоча би не «відмовитись від зайвого» (не таке досконале розуміння посту, але все ж краще, ніж обурення через вимогу відмовитись взагалі) в музичному плані. Що тут є тим «зайвим»?.. Це не зовсім те слово, але маємо на увазі спробувати повернутись до музичного еталону – класичної музики, яка заспокоює, розвиває, а вершиною класичної музики і її джерелом одночасно є музика духовна, літургійний спів. Якщо ми відчуємо всю її красу, то чи не буде такий піст справді корисним?

- Алкоголь, куріння та інші шкідливі звички. Можна знаходити їм багато оправдань, наприклад, що алкоголь в невеликій кількості не шкодить, а навіть допомагає здоров'ю; що куріння цигарок, є взагалі культурним звичаєм в окремих країнах. І тут ніхто й не буде сперечатись, що самі по собі подібні явища і справді можуть бути ніби нешкідливими або навіть корисними. Проте як ними користуємось особисто ми?.. Можна прикривати залежність маскою культури, та чи це буде об'єктивно?..

На сьогодні, за статистикою, Україна є на першому місці (інші дані говорять про третє місце) у світі по дитячому алкоголізму – 40% відсотків дітей вживають алкоголь, а в 11-12 років більшість вже пережили стан сп'яніння ; за даними Вікіпедії, від алкоголю, загалом, кожен день помирає 40 українців; 60% чоловіків в Україні курять (найвищий показник в Європі), кожного дня від куріння помирають 300 осіб, щорічно – 100-110 тисяч людей, з яких 10% – пасивні курці . Сумнівно, що такою є наша культура. Радше, така наша слабкість.

Постановимо собі на піст відмовитись від цих звичок, але на їх місце треба щось поставити, щоб не було як у Христовій притчі, де на місце одного біса прийшло семеро (див. Мат.12:44-45 та Лук.11:24-26). Кожного разу, коли будемо хотіти випити пива з

друзями чи закурити цигарку – краще прийдімо до храму: дим тут не є шкідливим, а навпаки – символ присутності Святого Духа через ладан, а вино аж ніяк не є тут алкогольним напоєм, а таїнственным способом переображується в Кров Господню. Якщо поститимемо від шкідливих звичок правильно, то вже не ставатиметься таких okazій, коли людина змогла 40 днів не вживати алкоголю, а в саме свято Христового Воскресіння ніхто не може її впізнати, бо вже так вона впилася. Такі явища ставатимуть все рідшими, адже так ми не лише відмовляємось від чогось, очищаємось, а й отримуємо замість безвартісного неоціненну альтернативу.

На завершення, дорогі читачі, хочеться ще раз закликати всіх нас до правильного розуміння посту та поцінування його сенсу для кожного з нас, незалежно від віку, статі, національності, кольору шкіри чи чогось іншого. Всі ми – діти Христові, тому наслідуймо свого Батька у Його Святості.

Микола ВІТІВСЬКИЙ "Молодіжний піст" //СЛОВО № 1 (53) 2013, с.23-25